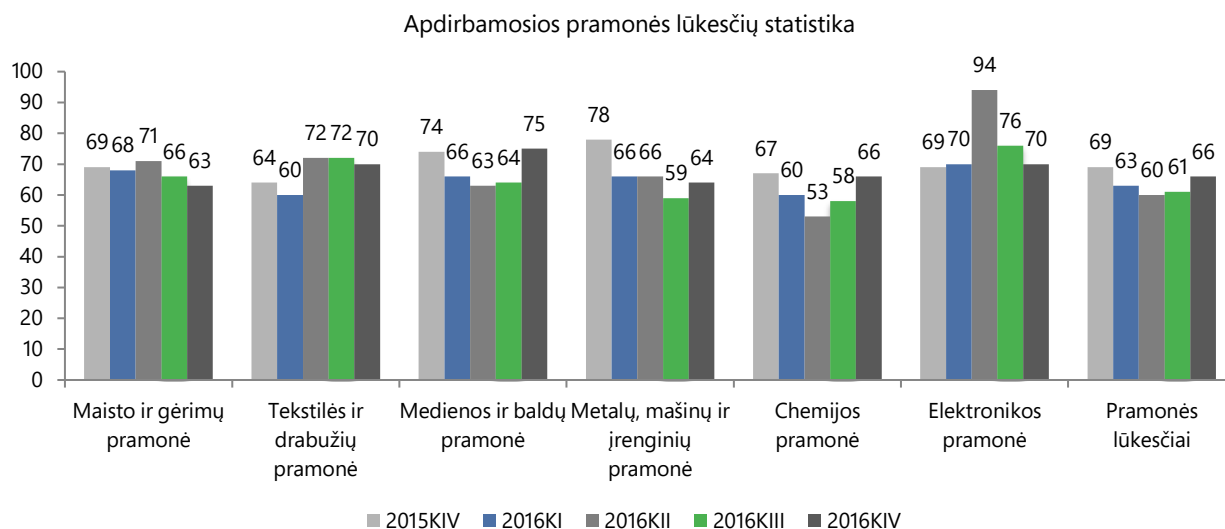

Pramonės lūkesčių indeksas 2016 m. IV ketvirtis

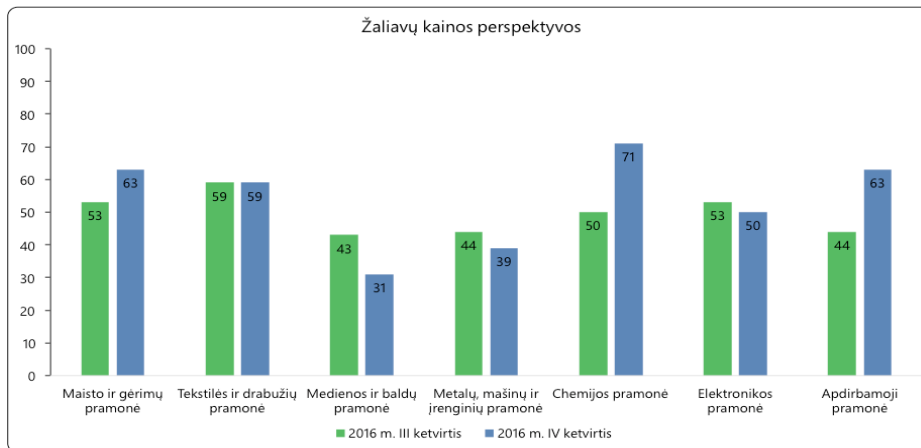
Lietuvos pramonininkų konfederacija (LPK) vienintelė šalyje kas ketvirtį atlieka ir pristato aukščiausio lygio 120 Lietuvos įmonių vadovų nuomonių ir prognozių apklausos analizę – Pramonės lūkesčių indeksą (PLI). 2016 m. IV ketvirčio Pramonės lūkesčių indeksas rodo nuosaikias pramonės įmonių vadovų nuotaikas – bendrasis indekso įvertis pozityvus ir siekia 66 punktus.

Baigiantis 2016 metams, pramonininkų lūkesčiai pakilo net 5 punktais, palyginus su trečiuoju šių metų ketvirčiu, tačiau nukrito 3 punktais lyginant su praeitų metų tuo pačiu laikotarpiu. Prognozė paskutiniam šių metų ketvirčiui siekia 66 punktus (visuose sektoriuose viršijo 60 punktų) – **tai byloja apie vidutinės spartos augimą.**

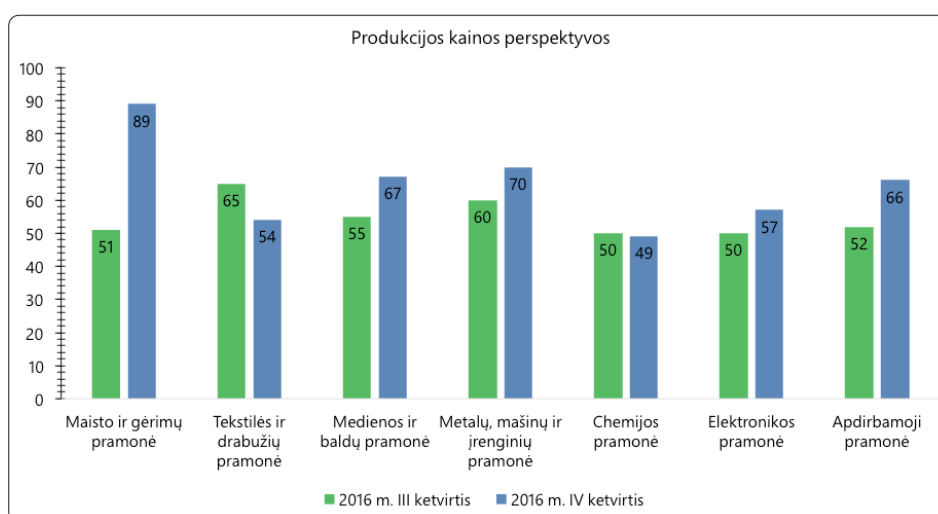
Pagrindine pozityvių nuotaikų priežastimi ir toliau išlieka teigiamas vidaus paklausos vertinimas. Indeksą šiek tiek smukdė nuosaikesnės eksporto prognozės bei vyraujanti įtampa darbo rinkoje (kvalifikuotų asmenų nedarbo lygis šiuo metu sudaro tik 6,5 %).

Didžiausią įtaką bendram įmonių optimizmui turėjo medienos ir baldų pramonės pozityvios nuotaikos (rodiklis kilo 11 punktų) **bei chemijos pramonės lūkesčių augimas** 8 punktais. Medienos ir baldų pramonės įvertius paaiškina žymus žaliavinės medienos kainų susitraukimas, tuo tarpu chemijos pramonės atstovai labai palankiai vertina vidaus rinkos perspektyvas. Kituose pramonės sektoriuose išlieka nežymūs lūkesčių indekso pokyčiai.

Daugelis pramonės šakų tikisi dabartinių žaliavų kainų nusistovėjimo, kai chemijos pramonė ruošiasi kainų augimui. Bendrasis žaliavų kainų perspektyvos įvertis šių metų ketvirtajam ketvirčiui siekia 63 punktus ir indikuoja galimą spartesnę žaliavų kainų augimą atitinkamuose sektoriuose – maisto ir gėrimų, bei chemijos pramonėje.

Padidėjusios žaliavų kainų prognozės ir didėjanti gamybos savikaina (augantis vidutinis atlyginimas bei kapitalo investicijos) paskatino įmones koreguoti aukštyn galutinės produkcijos kainas. **Įmonės ketina kelti kainas eksporto rinkose, kur šiuo metu jos yra ganėtinai žemame lygyje.** Toks sprendimas paaiškinamas nuolat brangstančia gamybos savikaina dėl vidutinio darbo užmokesčio šuolių bei didėjančios įtampos darbo rinkoje.

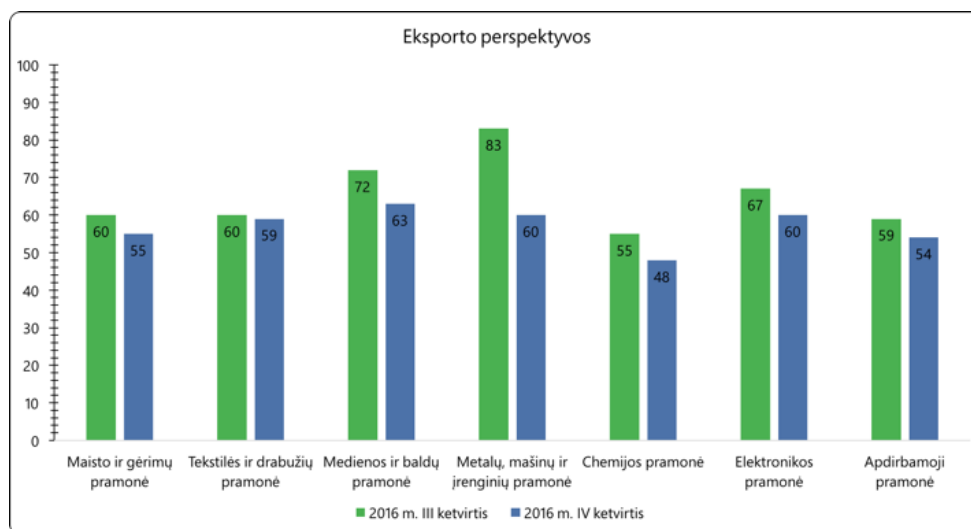

Panašus kainų lygis turėtų išlikti tekstilės ir drabužių, chemijos bei elektronikos pramonės šakose, kur rodikliai atitinkamai siekė 54, 49 bei 57 punktus. Išlaikyti žemus kainų lygius šiuose

sektoriuose leidžia palankios pasaulinės energetikos sąlygos bei kai kurių įmonių taikoma agresyvi kainodara norint kuo labiau diversifikuoti eksporto rinkas.

Kituose sektoriuose stebimos produkcijos kainų kėlimo nuotaikos. Ypač prie bendro indekso reikšmės padidėjimo prisidėjo maisto ir gėrimų pramonė, kur indeksas pakilo net 38 punktais ir siekia 89. Didele dalimi prie tokio padidėjimo prisidėjo užsitęsusi pasaulinės pieno gaminių ir žaliavų rinkų krizė. Tokios nuotaikos LPK lūkesčių indekse gali indikuoti, jog įmonės jau svarsto apie užsienio rinkų stabilizavimąsi. Taip pat prie įverčio prisidėjo ir jau kurį laiką palaiptai kylančios neapdoroto ir apdoroto maisto produktų kainos.

Eksporto lūkesčiuose fiksuojamas 5 punktų kritimas. Šį įvertį labiausiai sąlygojo metalų, mašinų ir įrenginių, chemijos, medienos ir baldų pramonės lūkesčių susitraukimas.

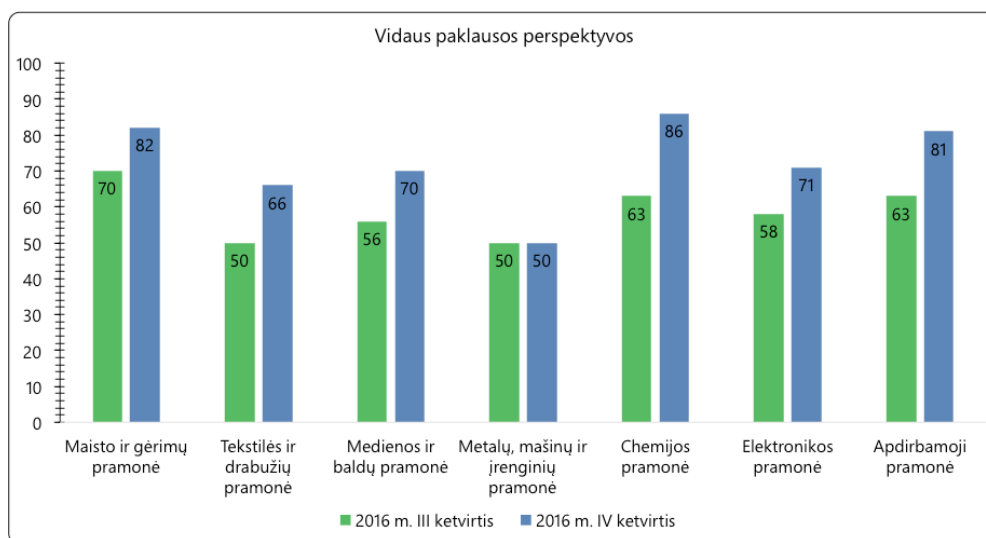
Įmonės tikisi atrasti ir išplėsti eksporto apimtis, tačiau tikisi kuklesnių augimo tempų. Labiausiai susitraukė metalų, mašinų ir įrenginių pramonė (-23 punktai). Tokiam rezultatui didelės įtakos turėjo susiklosčiusi situacija darbo rinkoje, kuri didina metalų pramonės kaštus ir neigiamai veikia konkurencingumą tarptautiniu lygiu. Chemijos pramonės įmonės gali pasidžiaugti atpigusiomis žaliavomis, tačiau jausdami artėjantį trąšų prekybos ciklą, sumažino gamybinius pajėgumus ir koncentravosi į įrenginių efektyvumo didinimą, siekiant sumažinti energetinę priklausomybę ir didesnę konkurencingumą pasibaigus minėtam ciklui.

Lietuvos eksportuotojai šiemet ir toliau didina pardavimų apimtis išorės rinkose. ES rinkoje vis didesnę dėmesį šalies verslas skiria Skandinavijos regionui, tuo tarpu didėjantis spaudimas konkurencingumui jau pradėjo bloginti eksporto rezultatus į Centrinę Europą. Pasikeitimus stebime ir įmonių kainodaroje – įmonės eidamos į aukštesnę perkamąją galią turinčias rinkas kur galėtų jaustis laisviau didindami produkcijos kainas, tačiau šiose rinkose jau egzistuoja stiprūs rinkos dalyviai ir vienintelis būdas juos nugalėti – žemesnės kainos taktika.

Akivaizdžiai vis dar auga elektronikos gamintojų eksporto lūkesčiai. Daugiausia eksporto vilčių vis dar dedama į Šiaurės Amerikos, Azijos ir Pietų Europos rinkas, mažiausiai – į Rusijos ir NVS šalių rinkas.

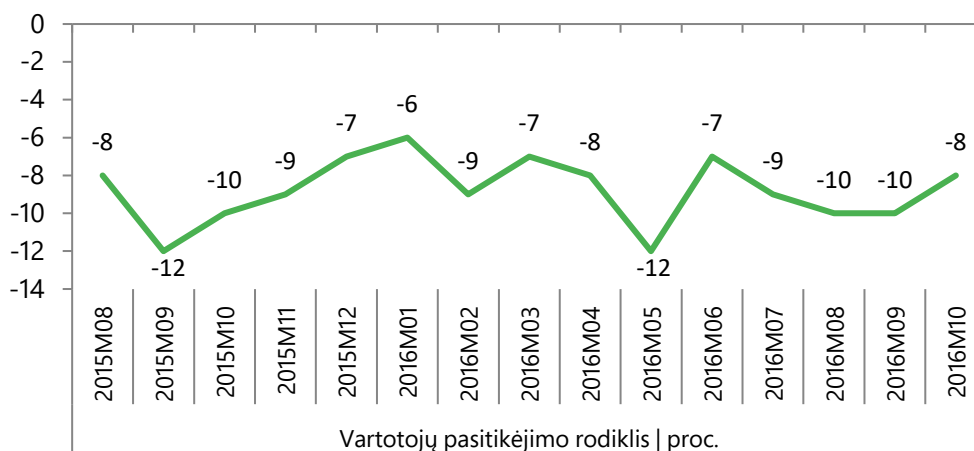
Eksportas į naujas rinkas laipsniškai didėja, tačiau nemaža dalimi tai vis dar yra tik atskirų segmentų sėkmė, bet ne tvari plėtra. Prognozuojama, kad eksporto plėtra bus nuosaiki ir sieks apie 2-3 procentus.

Daugelyje vidaus rinkos sektorių išlieka pozityvios nuotaikos. Vidaus vartojimo augimą taip pat indikuoja ir bendras vidaus paklausos perspektyvos rodiklis (įvertis kilo nuo 63 iki 81 punkto).

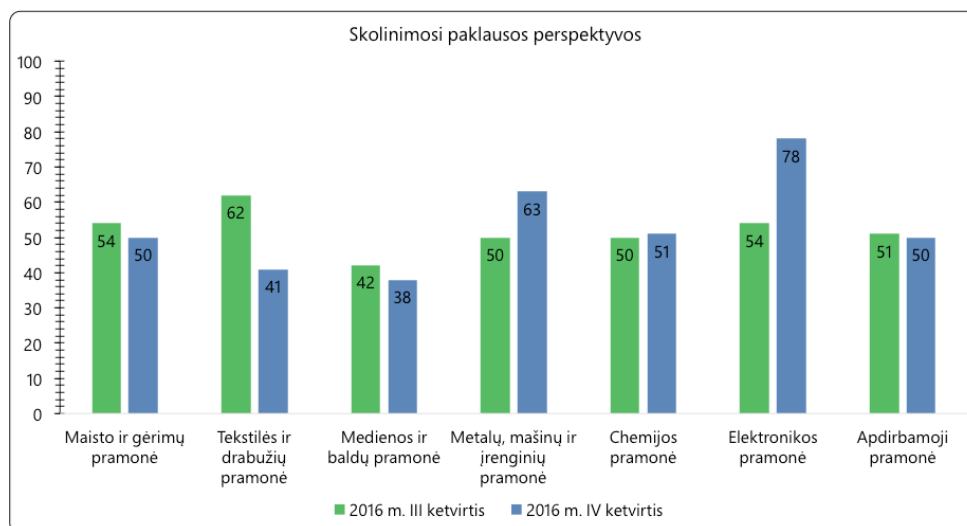

Palankias sąlygas vidaus rinkos paklausai sudarė vartotojų perkamosios galios augimas, kurį sąlygojo gana aukštas užimtumas, darbo užmokesčio perspektyvos bei vartotojų lūkesčiai. Lūkesčiai sutinka su esama vidaus vartojimo statistika – vidaus vartojimas išlieka svarbiu ekonomikos varomuoju veiksniumi. Pramonės įmonių atstovai tikisi, jog vidaus vartojimas išliks ekonomikos judėjimą išlaikančiu varikliu ir IV šių metų ketvirtį.

Šiuo metu įmonių plėtra vis dar vykdoma palaikant esamą skolos lygį arba vykdoma sukauptomis nuosavomis lėšomis. Bendras rodiklis nukrito vienu punktu ir šiuo metu siekia 50.

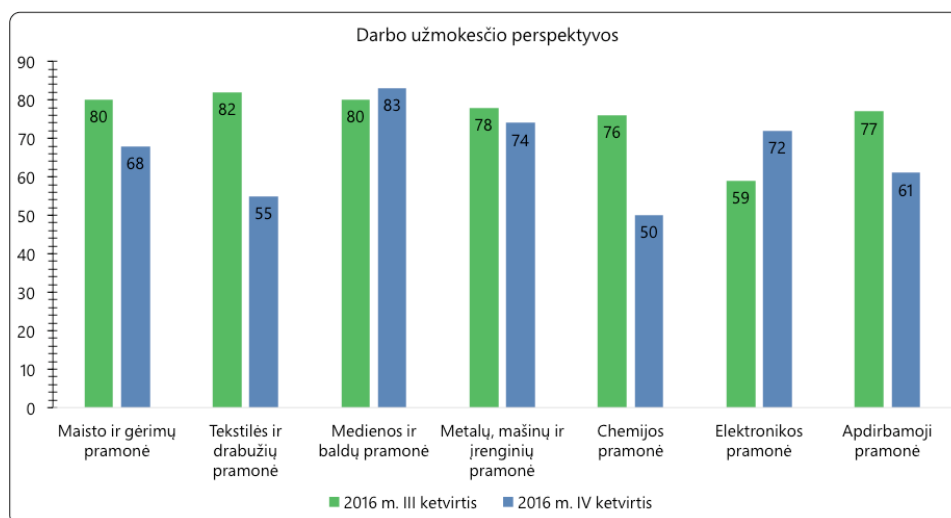

Ryškesniausiai išsiskyrė elektronikos pramonė, kur lūkesčių įvertis pakilo nuo 54 iki 78 lyginant su praėjusiu ketvirčiu, šiomis investicijomis įmonės siekia įdiegti naujas technologijas, kurios užtikrintų naujų produktų gamybos galimybę. **Skolinimosi tendencijas pramonės įmonėse šiuo metu labiausiai apriboja verslo neapibrėžtumas dėl eksporto rinkų bei bendras Europos Sąjungos vientisumo klausimas.**

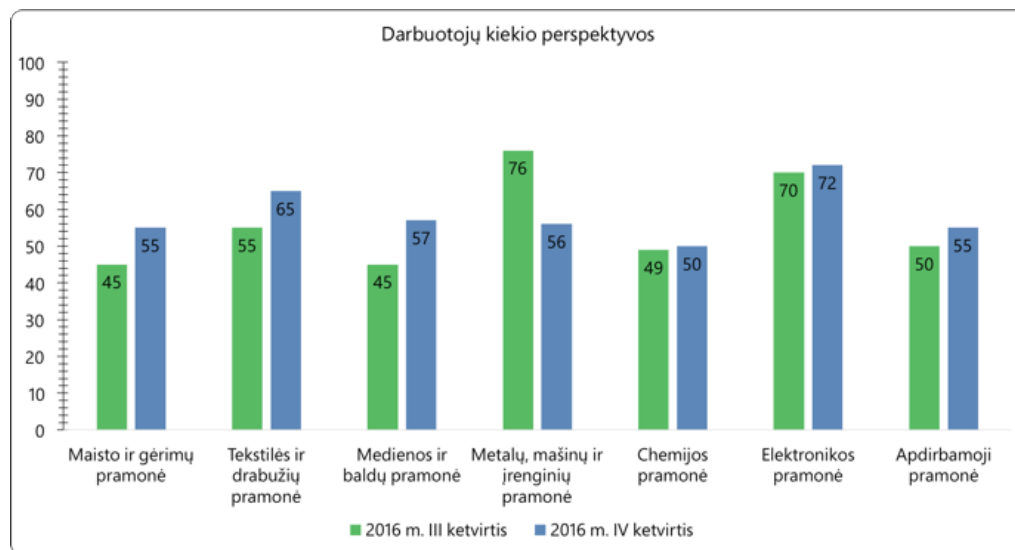
Nors pagal Lietuvos banko statistiką rinkoje paskolų nefinansinėms korporacijoms bendra suma padidėjo 304 mln. Eur arba 3,88 proc. (2016 m. I ketv. lyginant su 2016 m. II ketv.), tačiau ši tendencija apdirbamosios gamybos įmonių tarpe nematoma. Tikimasi, jog skolinimą ir tuo pačiu investicijas paskatins ES investicijų galimybės naujajame 2014 – 2020 plane. **Skolinimosi paklausos rodiklis išlieka arti 50 punktų ribos ir tai rodo, jog pramonininkai nebus linkę papildomai skolintis.**

Visos pramonės šakos darbo užmokesčio perspektyvas vertino teigiamai – bendrasis indeksas siekia 61 punktą, tačiau įvertis mažėjo nuo 77 punktų. Prognozuojama, jog tolesnis atlyginimų augimas išliks, tačiau keliuose pramonės sektoriuose bus nuosaikesnis nei dabar.

Savo abejonės dėl kylančių atlyginimų išreiškė tekstilės ir drabužių bei chemijos pramonės respondentai. Tekstilės sektoriuje, tikimasi, jog artimiausiu metu minimalus mėnesinis atlyginimas nebus didinamas, o chemijos įmonės anksčiau investavusios į naujus įrenginius ir gamybinių pajėgumų didinimą tikėdamos, jog dėl investicijų padidėjusio produktyvumo dėka nebus didinamas bendras darbo užmokesčio biudžetas, nors produkcijos apimtys ir didės.

Kaip riziką šiuo atveju pramonininkai įžvelgia susiklosčiusią padėtį darbo rinkoje – **konkrečios kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas vis dar daro įtaką likusiems pramonės sektoriams.** Čia tikimasi didesnio atlyginimų augimo, siekiant pritraukti atitinkamus darbuotojus arba motyvuoti kitose srityse dirbančius asmenis persikvalifikuoti užpildant atsiradusias darbo vietas.

Bendra visų pramonės įmonių nuotaika – išlaikyti esamą darbuotojų skaičių, bendras rodiklis siekia 55 punktus ir rodo, jog pramonės įmonės sieks pritraukti naujų darbuotojų. Tai yra pozityvus impulsas, tačiau išaugęs darbuotojų poreikis gali dar didesniu tempu kelti darbo užmokestį Lietuvoje, kurio augimas demonstruoja neįprastus tempus ir siekia 9%.

Sparčiausi atlyginimų augimai matomi, maisto ir gėrimų pramonėje, kurioje tikimasi didesnių gamybos apimčių dėl eksporto į naujai atrastas užsienio rinkas, tuo tarpu tekstilės ir drabužių pramonėje darbuotojų skaičiaus augimas matomas tik aukštomis technologijomis grįstos tekstilės gamyboje..

Didžiausia samda prognozuojama elektronikos pramonėje, kur rodiklis išlieka aukštame lygyje – 72 punktai. Įmonių atstovai tvirtino, jog poreikis yra didelis, dėl specialistų trūkumo ir aplinkybių mažėti darbuotojų skaičiui jie nemato.

Vertinant įmonių pateiktomis darbuotojų skaičiaus prognozėmis, galima tikėtis, jog **darbuotojų skaičius nežymiai padins arba nesikeis.** 30% didesnės nei prieš krizę su 19% mažesniu darbuotojų skaičiumi.

Papildomi LPK Pramonės lūkesčių indekso klausimai

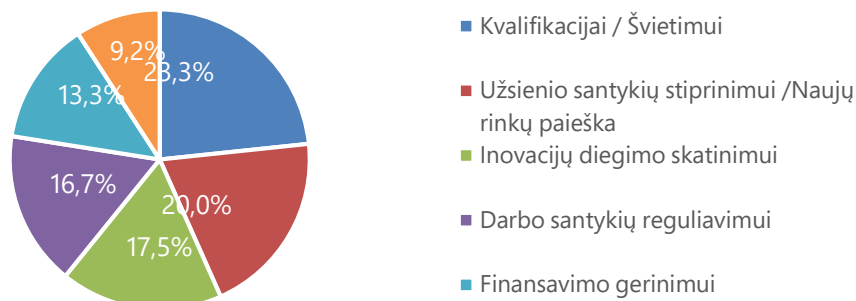
Greta įprastai užduodamų klausimų susijusių su įmonės veiklos projekcijomis artimiausiam ketvirčiui LPK atliekamame Pramonės lūkesčių indekse buvo pridėti papildomi klausimai aktualiomis šiandienos Lietuvoje ir verslo aplinkoje diskutuojamomis temomis.

1) Politiniai lūkesčiai

Verslo atstovai kartu su LPK direkcija aktyviai seka politinių sprendimų priėmimo procesus, todėl svarbu sužinoti, kurioms sritims pramonės įmonių vadovai skirtų pirmumo teisę ir daugiausiai dėmesio posėdžių salėse.

Pirmasis papildomas klausimas teiravosi, **kuriai temai naujai išrinktas LR Seimas ir Vyriausybė turėtų skirti daugiausiai dėmesio**, pasirenkant vieną variantą iš pateiktų. Paprastumo dėlei įmonių atstovams buvo pasiūlytos šešios verslo aplinkoje labiausiai aktualios temos: Darbo santykių reguliavimas, Užsienio santykių stiprinimas/Naujų rinkų paieška, Inovacijų diegimo skatinimas, Finansavimo gerinimas, Kvalifikacija / Švietimas, Sveikatos apsauga.

Kuriai temai naujai išrinktas LR Seimas ir Vyriausybė turėtų skirti daugiausiai dėmesio?

2012-aisiais metais atliktame PLI 54% respondentų teigė, jog Darbo santykių gerinimas yra pirminis prioritetas, į kurio keitimą turėtų atsižvelgti tuomet naujai išrinkti valdžios atstovai. Galima pasidžiaugti, jog šiais metais priėmus naują darbo kodeksą, šis prioritetas jau nukrito į ketvirtąją vietą ir tik 16,7% respondentų teigia jog Darbo santykiai yra pirminis prioritetas.

Pirmąją vietą šių prioritetų sąrašė užėmė Kvalifikacijos/Švietimo tema - beveik ketvirtadalis verslo atstovų, dalyvavusių PLI apklausoje, teigė, jog tai yra pirminis prioritetas šiai dienai. Pagrindiniai paminėti argumentai: darbuotojų kvalifikacijos trūkumo problema, per didelis universitetų ir kolegijų studentų skaičius, per mažas profesinių mokyklų prestižas (studentai siekia išsilavinimo universitetuose ir kolegijose), per mažas verslo ir mokslo įstaigų bendradarbiavimas, kuriant tinkamas ir aktualias mokymo programas verslui ir apskritai akcentuojamas kompleksinių švietimo politikos sprendimų poreikis.

Antrasis prioritetas buvo Užsienio santykių stiprinimas/Naujų darbo rinkų paieška, jį rinkosi penktadalis visų respondentų (20%). Šis pasirinkimas grindžiamas tuo, jog pasikeitus eksporto kryptims, esant neapibrėžtumams Europos Sąjungoje, Didžiojoje Britanijoje, daugelis verslo atstovų vis dar neranda jų lūkesčius atitinkančių rinkų ir viliasi jog išrinktieji valdininkai gebės pratęsti sėkmingą bendradarbiavimą, konkretizuojant prioritetines eksporto sritis, suformuojant galimybes *fasilituoti* Eksporto draudimą ir aktyviai dalyvauti Transatlantinės prekybos sutarties nuostatų formavime ir išaiškinime Lietuvoje.

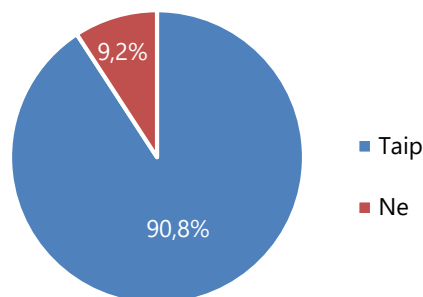
Kiti prioritetai, kuriuos verta paminėti: Inovacijų diegimo gerinimas (17,5%) ir Finansavimo gerinimas (13,3%) Šie prioritetai demonstruoja Verslo atstovų poreikį gerinti esamas sąlygas įvairiuose lygiuose (Mokslo ir Verslo bendradarbiavime, inovacijų diegime, ES Struktūrinės paramos naudojime).

2) Naujojo darbo kodekso vertinimas

Šie metai verslo aplinkos atžvilgiu vertinami pozityviai dėl naujojo Darbo kodekso priėmimo fakto. PLI apklausoje apklausus 120-ies didžiausių verslo įmonių atstovus net devyni iš dešimties atstovų teigė, jog **naujasis darbo kodeksas atitinka jų lūkesčius**.

Priešingą nuomonę turėję atstovai teigė, jog pagrindinės dėl kodekso kylančios problemos yra **pertekliniai reikalavimai, atsirandantys keliose srityse**: dėl darbo tarybų kūrimo (neturi sprendžiamosios galios, sunku koordinuoti darbdaviui), kvalifikuoto darbuotojo atlyginimo reikalavimas (neaiškus apibrėžimas) ir dažniausiai minima populizmo rizika bei negarantuotumas dėl kodekso nuostatų išlikimo per artimiausius pusę metų.

Ar naujusia Darbo kodekso redakcija atitinka jūsų lūkesčius?

3) Specialistų iš užsienio įdarbinimas

Nors socialiniai rodikliai byloja apie mažėjantį nedarbą Lietuvoje, tenka pripažinti, jog **darbo rinkoje dėl esamo struktūrinio nedarbo susiformavo aukšto ilgalaikio nedarbo tendencija**. Dėl nekvalifikuotų, nemotyvuotų mokytis gyventojų skaičiaus, emigracijos ir apskritai darbuotojų trūkumo kai kuriuose regionuose, didėjantis aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų trūkumas skatina įmones svarstyti apie specialistų paiešką užsienio šalyse.

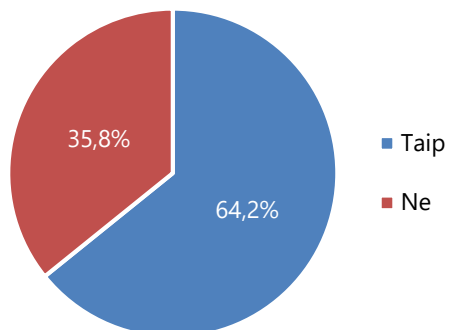
LPK atliktoje Pramonės lūkesčių apklausoje **beveik du iš trijų darbdavių teigia, jog jie jaučia darbuotojų trūkumą**.

Labiausiai darbuotojų trūkumas jaučiamas vidutinės kvalifikacijos darbuotojų lygmenyje. 5-ios iš 10-ies apklaustų įmonių teigė, jog joms trūksta gamybinės įrangos operatorių, 4-ios iš 10-ies įmonių, jog trūksta įvairių gamybos vadovų ir inžinierių bei įrangos mechanikų-prižiūrėtojų, 3 iš 10-ies įmonių teigė, jog trūksta programuotojų ar kitų IT specialistų ir prekybos vadybininkų.

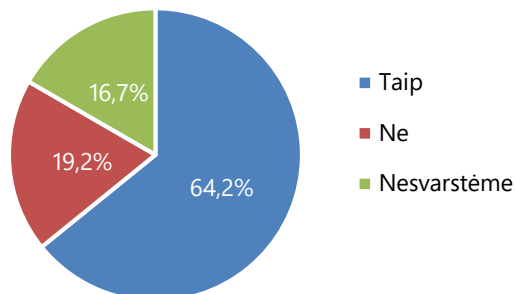
Daugiau nei pusė (64,2%) įmonių teigė, jog darbuotojų trūkumą būtų linkusi pakeisti specialistais iš užsienio. Tik 19,2% nėra linkę įdarbinti užsieniečių. Apie 16,7% įmonių atstovų teigė, jog nesvarstė priimti specialistų iš užsienio, tačiau daugelis tokių įmonių atstovų pripažino, jog periodiškai priima darbuotojų iš užsienio, tačiau dėl griežtos įdarbinimo tvarkos nemato galimybės darbuotojų iš užsienio skaičiaus sieti su ilgalaikės plėtros strategija.

Taip pat įmonių atstovai teigė, jog bet kuriuo atveju, galimybė rasti ir gebėti pritraukti būtinų įmonei specialistų darbui Lietuvoje būtų tik pozityvus impulsas įmonių veiklai gebant tinkamai planuoti įmonės veiklos plėtrą.

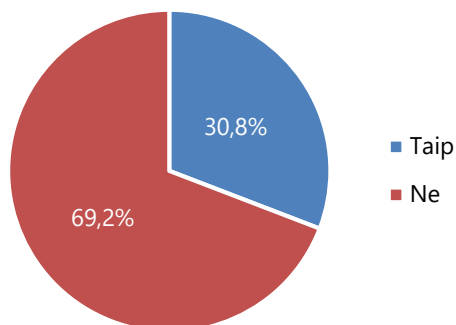
Ar Jūsų įmonė susiduria su darbuotojų trūkumu?

Ar Jūsų įmonė būtų linkusi laisvoms darbo vietoms įdarbinti darbuotojus iš užsienio?

Ar Jūsų įmonė susidūrė su biurokratiniais ar teisiniais trukdžiais kliudančiais užsieniečių įdarbinimui?

Pasiteiravus įmonių atstovų dėl problemų, susijusių su darbuotojų iš užsienio įdarbinimu, didžioji dalis įmonių atstovų (69,2%) teigė, jog nesusiduria, tačiau reikia turėti omenyje, jog į šį klausimą atsakė ir įmonės nelinkusios ar nebendančios ieškoti specialistų užsienyje, taip pat daugelyje įmonių įdarbinimą vykdančios išoriniai paslaugų tiekėjai neperduoda atsirandančių problemų paslaugų užsakovams, todėl įmonės ne visada yra supažindintos su esama situacija.

Kita vertus, 30,8% atstovų teigė, jog susidūrė su situacijomis, kuomet biurokratiniai ar teisiniai trukdžiai kliudė užsieniečių įdarbinimui. Visos įmonės vienareikšmiškai sutiko, jog **procedūros trunka per ilgai**,

atsakingos institucijos Lietuvoje ne visada geranoriškai bendradarbiauja, dėl perteklinių apribojimų darbuotojai praranda intereso turimą dirbti įmonėje ilgesniam nei pusės metų / metų laikotarpiui.

Įdomu, jog dalis įmonių pripažino, jog tenka naudotis kitais būtais įsivežti darbuotojų darbui Lietuvoje, konkretus pavyzdys: samdant darbuotojus priimtus dirbti Lenkijoje, taip apeinant Lietuvos migracijos reikalavimus.